

Greg Albo ile Söyleşi*

2 Haziran 2005 - İstanbul

Praksis (P): Günümüz kapitalizminin doğası üzerine genel bir soruyla başlayalım. Küresel kapitalizmin genel seyri ve eğilimleri düşünüldüğünde iki uç konumun varlığından söz edebiliriz. Bir yanda, bazı teorisyenler küresel kapitalizmin niteliksel olarak yeni olmadığını ve geç 19. yüzyıldaki kapitalizm ile bugün arasında bariz benzerlikler bulmanın mümkün olduğunu iddia ediyorlar. Örneğin, Hirst ve Thompson –ve bir ölçüye kadar Arrighi- sermayenin uluslararasılaşması bağlamında 19. yüzyılda kapitalizmin bugünkü kadar küresel olduğunu belirtiyorlar. Öte yandan, Hardt ve Negri gibi teorisyenler ise klasik kapitalizmden kopuşu ifade eden yeni bir döneme girdiğimizi ve küresel ekonominin güncel koşullarını tanımlayabilmek için yeni kavram ve kategorilere ihtiyacımız olduğunu ifade ediyorlar. Bu iki kutup arasında kendinizi nasıl konumlandırıyorsunuz?

Greg Albo (GA): Sanırım her iki konuma da katılmıyorum çünkü konunun metodolojik olarak kısmen yanlış ele alındığını düşünüyorum. Soyut bir düzeyde, tabii ki kapitalizm benzer dinamiklere ve yeniden üretim modellerine; artı değer üretimi, toplanması ve bölüşümüne yönelik belirli itki ve eğilimlere sahiptir. Fakat tarihsel koşullar değişmiş durumdadır ve kapitalizm zaman ve mekânda farklılık arz etmektedir. Küresel kapitalizmin geçmişten farklı, birçok özgülüğü var. Bugün Marksizm için tekrar önemli olan, kapitalizmin soyut yasalarını somut tezahürleriyle birlikte anlamaktır. Sözümlü ettiğiniz düşünürler ekseninde yaşanan kutuplaşmalar ve tartışmalar kısmen siyasi bir çıkışsızlığı ifade etmektedir. Bu kutuplaşmalar arasında varolan konjonktüre nasıl müdahale edebileceğimiz üzerine düşünmek çok önemli. Kapitalizmin tarihsel olarak tamamıyla aynı kaldığı fikri toplumsal hareketliliği görmezden gelen ve kapitalizmin bir anda, tamamıyla ortadan kaldırılabileceğini düşünen bir anlayışı barındırır. Öte yandan, bugün kapitalizmin tamamen özgül olduğunu savunmak

* Bu söyleşiyi Praksis adına Cenk Saraçoğlu ve Erkal Ünal gerçekleştirmiş, Aykut Tunç Kılıç Türkçeye çevirmiştir.

ise geliştirilebilecek bir müdahalenin yalnızca kapitalizmin parçalı ve merkezsiz formlarına karşı olabileceği anlamına gelir. Sonuç olarak elde kalan, örneğin küresel kapitalizmi post-Fordizme eşitleyen insanların akıl almaz reformist anlayışlarıdır. Bu anlayış radikal bir siyaseti emek süreçlerindeki kısmi değişikliklere ve teknolojik değişime indirgemektedir. Bu da küresel kapitalizmin ve neoliberalizmin ne olduğunun ve nasıl geliştiğinin son derece ciddi yanlış bir yorumudur. Kanımca bu anlayış işçi hareketi içinde çok hatalı stratejik eğilimlere ve kararlara sebep olmuştur. Teorik olarak kapitalizmin soyut yapısını anlamaya her zaman ihtiyacımız var, fakat bunu gerçekleştirmek tarihsel olarak herhangi özgül bir konjonktürün somut bir analizini yapmayı ve bu konjonktüre uzun erimli devrimci amaç ve hedeflerle müdahale etmenin yollarını bulmayı ihmal etmek anlamına gelmemelidir. Dikkatimizi tam olarak bu noktaya yoğunlaştırmamız gerektiğini düşünüyorum.

P: Peki siz içinde bulunduğumuz konjonktürü somut olarak nasıl analiz ediyorsunuz?

GA: Bunu analiz edebilmek, kapitalizmin daha soyut süreç ve dinamiklerini özgül yanlarıyla birlikte ele almayı gerektirir. Sizin de bildiğiniz gibi, 1970'lerdeki ekonomik kriz ve çıkışsızlık koşullarında başlayan kapitalizmin yeniden yapılanma süreci, aslında değer üretimi ve toplanması için gerekli olan siyasi temellerin yeniden inşa edilmesine yönelik bir çabadır. Sonuç olarak, bu koşulların yeniden inşasının hedeflendiği uzun bir dönemin sonunda –sermayenin doğasına paralel olarak– değer farklı coğrafi mekânlarda, farklı sınıf ilişkileriyle hayli özgül süreçlerde üretildiğini görüyoruz. Bu durum, aynı zamanda üretilen değer dünya piyasasında gerçekleştirilmesi çabasını gösterir. Sonuç olarak, merkezi dinamik soyut bir düzeyde değer üretildiği koşulları dönüştürürken, güç dengelerinin 1970'lerde yükselmekte olan işçi hareketlerinden sermayenin lehine değişmesine ve sermayenin de bu dengeleri üretimin aleyhine düzenlemesine sebep olmuştur. Bu süreç ayrıca ezen ve ezilen toplumsal formasyonlar arasındaki ilişkilerin yeniden düzenlenmesini, dünya piyasasının yönetim mekanizmasının yeniden biçimlendirilmesini ve değer gerçekleştirilme ve bölüşüm koşullarının yeniden inşa edilmesini içerir. Kanımca savaş sonrası koşulların aksine, neoliberalizmi koruyan ve tarihsel özgüllüğünü oluşturan şey, genelleştirilebilmiş bir siyasi proje olmasıdır. Herhangi bir biçimde siyasi iktidarı ve partileri değiştiresek bile neoliberalizm varlığını sürdürmektedir.

Dönemin diğer bir özgülüğü ise sermayenin uluslararasılaşmasının biçimlerine ilişkindir; özellikle dikkat edilmesi gereken olgular, finansal uluslararasılaşmanın düzeyi ve piyasalarda hızlı bir şekilde dolaşabilen, kuvvetli, iyi yönetilen spekülasyon sermayenin yeni biçimleridir. Bu döneme özgü diğer bir özellik de hizmet sermayesinin bankalar, sigorta şirketleri, danışmanlık hizmetleri aracılığıyla uluslararasılaşmasıdır. Bu tür bir uluslararasılaşma yeni bir durumdur. Belirtmemiz gereken diğer bir özgülük ise emek süreçlerindeki değişimler ve çeşitli teknolojik değişim biçimleridir. Bizim açımızdan önemli olan sonuç emekçilerin belirli alanlarda daha örgütsüz hale getirilmesidir. Bu noktada tarihsel olarak özgül bir durumla karşı karşıyayız: 19. yüzyılın ortalarından bugüne, kapitalizmin tarihsel gelişimi boyunca emekçiler, her zaman aynı biçim ve düzeyde olmasa da, yetenek ve kapasitelerini – özellikle

işyeri örgütlenmesinin temel işleyişini belirlemek ve sosyalist partilerin işyerlerinde örgütlenmesini sağlamak anlamında- geliştirmeyi ve ortaya koymayı başarmıştır. Bu açıdan içinde bulunduğumuz dönem hayli farklıdır. Bugün tarihteki en kapsamlı proleterleşme gerçekleşmesine rağmen bu süreçlerin tersine döndüğünü görüyoruz. Bana kalırsa, siyasi ikilemelerimizin en önemli nedeni de bu özgül durumdan kaynaklanıyor.

P: İlk soruya paralel olarak bugün kapitalist devletin doğası üzerine konuşabiliriz. Kanımca ilk soruda bahsi geçen kutuplaşma bugün kapitalist devletin doğası için de geçerli. Bir yanda, bazıları aynı biçimde –küresel kapitalizmin koşullarının özgüllüğüne paralel olarak- klasik kapitalist devletin sönümlendiğini savunuyorlar. Öte yanda, bazı teorisyenler ise değişen bir şey olmadığını iddia ediyor ve ulus-devletin geleneksel işlevlerini sürdürdüğünü vurguluyorlar. Bu iki kutup arasında kendinizi nasıl konumlandırıyorsunuz?

GA: Günümüzde kapitalist devlet hâlâ, merkezinde egemen sınıf iktidarı olmak üzere, kapitalist toplumlarda iktidarın mekânı olmaya devam etmektedir. Kapitalizmle arizi olarak sarmalanmış olsa da, ulus-devlet yapısı kapitalizmin iktidar ilişkilerine içkin kurumsal bir yapıdır. Sorunuz için aynı şekilde kapitalist devletin soyut özelliklerini günümüz konjonktüründeki özgüllükleriyle birlikte anlamak gerektiği söylenebilir. Bence kapitalist devletin soyut doğası, ekonomik sömürü ile bunu mümkün kılan, kapitalizme özel ve öncelikle ulus-devlette somutlaşmış biçimlerin –hukukun üstünlüğü, koruyucu mülkiyet ilişkileri ve kapitalizme özgü bir dizi hukuki ilişkinin- tarihsel olarak özgül bir biçimde ayrıştırılmasıdır. Uluslararası siyaset hâlâ devletler arasındaki ilişkilerden oluşmaktadır; bir devlet sistemi ilişkileridir. Bugün özgül olan ise devletin bazı aygıtlarının yeniden düzenlenmesi ve devletin dışında farklı düzeylerde tanımlanmasıdır. Devletin bazı işlevleri hukuki olarak uluslararası düzeye kaydırılmış, bazıları ise yerel ve bölgesel düzeye indirilmiştir. Küresel kapitalizmle birlikte devletin mekânsal olarak ciddi bir biçimde yeniden düzenlenmesi gündeme gelmiştir. Uluslararası düzeyde yapılan değişiklikler, özellikle sermayenin uluslararası dolaşımıyla ilintilidir. Tarihsel olarak farklı ve dinamik çokuluslu blokların ortaya çıkışı ve emperyalist güçler arasındaki yeni diplomatik ve askeri ilişkiler, farklı ülkelerin iktidar blokları arasındaki koordinasyonun ve iç içe geçme durumunun yeni biçimler almasına neden olmuştur. Dolayısıyla emperyalist güçler arasındaki bu yeni koordinasyon biçimi, tarihsel olarak özgündür ve dünya piyasasının siyasi ve ekonomik yapılarını nasıl koşullandırdığıyla yakından ilgilidir.

Ayrıca neoliberalizm ile birlikte devletlerin kendi içlerinde devlet aygıtlarının nasıl yeniden düzenlendiğine de bakmak önem taşıyor. Devletin polislik işlevini yürütmek ve iç güvenliği sağlamakla yükümlü baskı aygıtları kaybolmaya ya da yok olmaya yüz tutmamış, bilakis ulusal düzeyde daha da güçlü bir hale getirilmiştir. Birçok yerde baskı aygıtları uluslararası ya da yerel düzeye kaydırılmamıştır. Gözlemleyebildiğimiz diğer bir nokta ise, sermayenin uluslararası dolaşımı ile mülkiyet yapılarının ve haklarının korunmasıyla ilgilenen devlet aygıtlarının ön plana çıkmasıdır. Bütün bu aygıtlar ulusal düzeyde güçlendirilirken sosyal güvenlik, bölüşüm ve istihdam politikalarıyla ilgili aygıtlar devlet içinde yeni bir hiyerarşiye tabi tutulmuş, yerel düzeye indirilmiş ve çoğunlukla finans ve istikrar politikalarının

güdümüne sokularak daha marjinal ve etkisiz bir hale getirilmiştir. Örneğin bölüşüm politikaları, sermayenin mülkiyet yapıları karşısında sınıflar arası bölüşüme yönelik pazarlıkların çok daha etkisiz olduğu yerel düzeye indirilmiş ve parçalı hale getirilmiştir.

P: Aynı konuyla ilişkili olarak devrimci özgürleştirici özne konusunda bazı tartışmalar mevcut. Şimdi direniş ile ilgili sorulara geçmek istiyorum. İçinde bulunduğumuz dönemin özgüllüğüyle ilişkili olarak bazıları devrimci parti, işçi sınıfı örgütlenmesi ve sınıf siyaseti gibi direniş stratejilerinin günümüzün taleplerine cevap veremediğini ve bu “modası geçmiş” stratejilerin kimlik siyaseti, alternatif küreselleşme hareketleri veya çokluk vb. öznelere değiştirilmesi gerektiğini iddia ediyorlar. Eğer, biz Marksistler, hâlâ sınıf siyasetinin özgürleştirici bir projeyi yaratmak için geçerli ve gerekli olduğuna inanıyorsak bu iddiamızın güncelliğini ve geçerliliğini nasıl kanıtlayabiliriz? Başka bir deyişle proletaryanın sonunun geldiğini ilan eden fikirlere karşı nasıl mücadele edebiliriz?

GA: Verilebilecek en kolay yanıt şu tabii ki: bizler her zaman siyasetimizi pratikte kanıtlarız. Pratikte proletarya kazanacaktır, ama bu bir yanıtta daha çok bir klişedir. İki şeyin birbirinden ayrı olduğunu düşünüyorum. Bunlardan ilki, işçi hareketinin tarihsel gelişiminde, her zaman işçi sınıfı siyasetinin diğer toplumsal kimliklere ve mücadelelere eklenerek varolmasıdır. Tarihsel olarak kadınların kurtuluş mücadelesi, oy hakkı mücadelesi, işçi sınıfı hareketinin mücadelesine eklenmiştir, referanslarını işçi sınıfı hareketinden almış, fakat hiçbir zaman tarihsel olarak aynı şey olmamıştır. Her zaman işçi sınıfı hareketinden ayrı, kadınların eşitliği için mücadele eden bağımsız bir kadın siyaseti olmuştur. Tarihsel olarak kölelik karşıtı isyanları, ırkçılık karşıtı hareketi incelediğinizde de her zaman ayrı bir dinamikleri olsa da işçi sınıfı hareketi dolayısıyla ortaya çıktıklarını görürsünüz. İşçi sınıfı hareketinin karşısında olanların konuyu kısmen yanlış bir şekilde ortaya koyduklarını ve dolayısıyla siyasi konumlarını da kısmen yanlış bir yerden oluşturduklarını düşünüyorum. Tarihsel olarak toplumsal mücadelelerin her zaman farklı dinamikleri vardı. Önemli olan nihai olarak insan özgürleşmesini hedefleyen bir siyaset temelinde bu farklılıkların nasıl birbirine eklenmiştir. Geç 19. yüzyıl ile erken 20. yüzyıl boyunca bu farklılıklar gelişmekte olan sosyalist hareketler tarafından bütünleştirilmiştir. Bugün ise işçi sınıfı hareketine böyle bir anlam atfedilmediği gibi, kimlik siyaseti de insan özgürleşmesini merkezine alacak bir şekilde kurgulanmamaktadır. Önemli mücadeleler verilmesine rağmen kimlik siyasetine dair projeler daha tikel talepler etrafında ve kapsayıcı bir özgürleşme projesine daha az eklenerek yürütülmektedir. Bugün paradoksal olan ise, işçi sınıfı siyasetinin –daha dar anlamıyla sendikal hareketin- tarih boyunca hiç olmadığı kadar kadınların kurtuluş mücadelesiyle, gay / lezbiyen hareketiyle, savaş karşıtı hareketle birlikte siyaset yapmaya açık olmasıdır. Dolayısıyla diğer bir paradoks da genel olarak kimlik siyasetinin kendini işçi sınıfı hareketinden ayrı tutmasıdır. İşçi hareketi ise bu projelerde yer alma, onlarla ilişkilene noktasında tarihsel olarak çok daha açık ve pozitifdir. İşçi sınıfı siyasetini daha dar anlamıyla anlarsak bu durum gerçek bir tarihsel dönüşüme işaret etmektedir.

Diğer bir sorun ise işçi sınıfı siyasetinin bugünkü çıkışsızlığıyla ilgilidir. Özellikle işçilerin

ürettikleri değerden daha fazla pay alabilmek için yürüttükleri ücret mücadeleleri aracılığıyla sınıflar arası bölüşüme ve gelir dağılımına müdahale etme ve emek piyasasını düzenleyen bütün yapılara karşı mücadele kapasiteleri çok azalmıştır. Siyasi olarak etkin bir işçi sınıfı hareketi olmadan bu konulara müdahale edebilmenin ne kadar zor olduğunu görüyoruz.. Kapitalizmin genel anlamda sınırlarını gösteren bir işçi sınıfı hareketi olmadan daha kapsayıcı toplumsal dönüşüm projeleri tamamen marjinal hale gelir; böyle bir siyaset ve hareket olmadan bu tür projeleri sürdürmek hayli zordur. Bu noktada neoliberalizmle birlikte bir sonuç daha ortaya çıkıyor: Kimlik siyasetinin sosyalist hareketten görece olarak ayrışması, bu tür siyasi mücadelelerin neoliberalizm içine çekilmelerine ve çeşitli biçimlerde neoliberalizme uyum sağlamalarına yol açmıştır. Sonuç olarak bu tür projelerin amaçları daha kısıtlı bir hâl almıştır. Örneğin vatandaşlık hakları kimlik siyasetine içkin olan nihai bir eşitlikçilik bağlamında değil, neoliberalizmin terimleri içinde daha dar kapsamıyla algılanmaya başlanmıştır. Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da bu tür hareketlerin stratejilerinde içsel bir dönüşüm gerçekleşmiştir. Bunların dışındaki yerler içinse aynı şeyi söyleyebilmek daha zordur, çünkü bu coğrafyalarda kimlik siyaseti için yürütülen mücadeleleri sınıflar arası bölüşümle ilgili mücadelelerden ayırmak hâlâ mümkün değildir.

P: Belki de toplumsal hareketler ya da Hardt ve Negri'nin "çokluk" kavramı proletaryanın yerine ikâme ediliyor ama alternatif küreselleşme hareketlerinin çok heterojen bir karakteri mevcut. İçlerinde bazı Marksistler de yer alıyor, ayrıca nasıl adlandırılacaklarına dair birçok tartışma da mevcut. Sizce bu hareketlerin sınıf siyasetine katkıları ne düzeyde? Bu hareketlerin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

GA: Kanımca hepimiz bir anlamda alternatif küreselleşme hareketlerinin parçasıyız, bu o kadar genel bir tanımlama ki hepimizi içine alıyor. İşçi sınıfı siyaseti için bir arayışı da, STK'ların yeni siyasi etkinlik biçimlerini de, küresel ölçekte ortaya çıkan yeni siyasal kimlik mücadelelerini de kapsadığını düşünüyorum. Ayrıca yeni bir enternasyonalizm arayışımızı da kapsamakta; bu arayış yapısal ve tarihsel olarak benzersiz. 19. ve 20. yüzyıllarda çeşitli Enternasyonaller aracılığıyla sosyalist hareketin içinde varlığını sürdüren enternasyonalizm anlayışı artık sona ermiş durumda. Dolayısıyla yeni enternasyonalizm biçimlerinin arayışı içindeyiz ve şu an nasıl birşeyin ortaya çıkacağı tam olarak belli değil. Bunun zemini kesinlikle Dünya Sosyal Forumları olamaz, zira bu forumlar sosyal adalet aktivistlerinin bir araya geldiği panayırlardan kampanya örgütlerine dönüşme kapasitesine sahip değil. Bu düzeyde temsil gücüne sahip yeni bir enternasyonalizm yaratabilmek için mücadele ediyoruz ama henüz mücadele kapasitesine sahip olmayan bir enternasyonalizm bu. Kanımca bu yeni biçimlerin bazı emareleri ortaya çıkmaktadır. Kısmen Venezüella'daki Bolivarcı süreçlerin etkisiyle birlikte mücadele etmeye ve bu süreçlerden yeni bir enternasyonalizm yaratmaya çalışan bir Latin Amerika solu oluşmaktadır. Bunun ötesinde enternasyonalizmi nasıl geliştireceğimiz tam olarak belli değildir. Kanımca alternatif küreselleşme hareketlerini ve bunların pratik örgütlenmesi olan Dünya Sosyal Forumunu, sosyalist hareketin sahip olması gereken enternasyonalizmin sadece gerekli bir aşaması olarak görmek gerekir. Henüz bu örgüt ya-

pısını bulabilmiş değiliz. Bu anlamda kendi konumumu Hardt ve Negri ile Holloway gibi uluslararası düzeyde siyasi bir kendiliğindenciliğin yeterli olduğunu savunanlardan tamamen ayırıyorum. Bu fikir kapitalizmden kopmak için gerekli siyasi süreçleri yaratabilmek için kapsamlı örgütsel bağlantılara ihtiyacımız olduğunu dikkate almamakta ve mücadele etmek için gerekli yapısal kapasiteyi sağlamamaktadır.

P: Bugün direnişin mekânına baktığımızda örgütlü direnişin değişik biçimler aldığını görüyoruz. Örneğin Küba'da sosyalist, Venezüella'da popülist pratikler üzerinden ilerleyen güçler var. Brezilya'da topraksız köylüler hareketi var. Bu durum farklı bağlam ve koşullarda devrimci mücadelenin farklı rotalar izlediğini gösteriyor. Venezüella ile ilgili bir makalenizde kapitalizme karşı devrim yapabilmek için herhangi bir reçete yoktur diyordunuz. Kapitalizme karşı sürdürülen bu farklı direniş biçimlerini düşündüğümüzde sol için ne gibi sonuçlar çıkarabiliriz?

GA: Tarihsel olarak Rus Devrimi'nden sonra sosyalist hareket iki temel eğilim arasında bölünmüştür. Komintern kurulduktan sonra dünyadaki bütün komünist partiler sosyalizm için ulusal yönelimler geliştirdiler. Özellikle ulusal burjuvazilerle uzlaşmalar arayarak işçi sınıfının kurumsal tabanını derinleştirmeye çalıştılar. Sonuç olarak, bütün programlar çeşitli halk cephesi modelleri çerçevesinde şekillenmişti ve bu cepheler aracılığıyla devlet iktidarı ve kurumları fethedilecekti. Muhalefet ise genel olarak tepkisel, özellikle Troçkist IV. Enternasyonal böyle değerlendiriyorum. Çoğunlukla bu hareketin yönelimini tek ülkede sosyalizm tezlerinin ve ulusal stratejilerin eleştirisi oluşturuyordu. Bunların karşısına dünya sosyalizmi ve dünya proleter devrimi argümanlarıyla çıkılıyordu. Diğer bütün argümanlar sosyalist devletlerden oluşan bir dünya federasyonu fikrinin yanında tali bir konumdaydı; bazı farklı Troçkist akımlar ulusal kurtuluş mücadelelerini ciddi olarak desteklemekteydi. Fakat bu yönelim yerel ve ulusal bağlamlarda nasıl mücadele yolları bulunabileceğine dair neredeyse hiçbir ipucu sunmamaktaydı. Kanımca Troçkist hareketin dünya ölçeğinde her zaman marjinal bir siyasi güç olmasının –bu hareket bazı yerlerde siyasi yönelimlerin %5'ini almaktan öteye gidememiştir- nedeni yerel ve ulusal düzeylerde mücadele yollarını bulamaması ve bunun için bir program önerememesidir.

Eğer tek bir cümleyle ifade edecek olursak bugün tıkanmış durumdayız ve bu çıkışsızlığın nedeni de bu iki siyasi yönelimin ötesinde hâlâ bir yol bulamamamızdır: Devlet iktidarının adım adım ele geçirildiği ulusal stratejiler ya da yerel ve ulusal düzeylerde nasıl güçlenip mücadele edebileceğimiz sorusunu uluslararası bir sosyalizm hayaline havale eden yaklaşımlar. Tam olarak bu noktada geçmişin reçetelerini referans almaktan vazgeçmeliyiz. Bugün yaratıcı olmalı ve siyasi bir çıkışı mümkün kılacak yollar bulmaya cüret etmeliyiz. Bundan dolayı farklı yerlerde ortaya çıkan eşitlikçi devrimci hareketleri cesaretlendirmemiz, onları destekleyecek yeni yollar bulmamız ve bu siyasi güçlerin yeni somut örgütsel biçimler etrafında toplanmasına yardımcı olmamız gerektiğini düşünüyorum. Bu noktada bir dereceye kadar en önemli örnekleri Brezilyadaki topraksızlar hareketinin içinde bulabiliriz. Kitlelerin gelişimini ve mücadelesini önüne koyan bu örgütlenme, toprak işgalleri gibi somut bir eylemlilik yürütürken ideolojik olarak devrimci bir yönelim almaktadır. Öte yandan, tama-

men farklı bir biçimde, devlet iktidarını ele geçirerek veya Chavez'in Venezüella'da yaptığı gibi hükümeti alıp –bu konunun yardımıyla- farklı kitle hareketlerini bir araya getirmeye ve toplumsal dönüşüm projelerinin yeni örgütsel biçimlerini yaratmaya çalışmak söz konusu. Batıda –Kuzey Amerika veya Batı Avrupa'da- radikal kitle siyasetinin örgütsel biçimleri ve siyasi partilerdeki yeni gelişmeler henüz neoliberalizm sınırları içerisinde kaldığından dolayı benzer örnekler bulmak pek mümkün değildir. Bundan dolayı kanımca yeni bir dönüştürücü siyasetin yarattığı çıkışları henüz buralarda gözlemleyemiyoruz. Bu tür çıkışları özellikle Latin Amerika'da ve başka birkaç yerde görebiliyoruz.

P: Söylediklerinizi şu noktadan biraz daha açamaz mıyız: Troçkizmde sürekli devrimin vurguladığı en önemli nokta komünizmin enternasyonalizmi. Buradan bakıldığında Troçkistler komünal, yerel ya da ulusal adımların teoriye uymayan bir "arıza" olmaktan çok birer adım olarak görülebileceğini söylüyorlar. Anladığımız kadarıyla siz tek ülkede sosyalizm fikrine de sıcak bakmıyorsunuz. Bu noktada Troçkistlerin enternasyonalizmi amaçlamayan bir projenin belirli ülkelerde tıkanıp kalacağına dair düşüncelerini nasıl yorumluyorsunuz?

GA: Eğer kapitalist bir dünyadan söz ediyorsanız siyaseti genelleştirmeli ve yeni mücadele yolları bulmalısınız. Bu noktada uluslararası düzeyde yeni siyasal oluşumlar yaratmak tamamıyla stratejik bir sonuçtur. Kişisel olarak yerel ve ulusal ölçekteki mücadelelerin nasıl kurgulanması gerektiği konusunda farklı düşünüyorum, *Geçiş Programı*'nda dahi bu noktaya çok az değinilir. Tarihsel komünist hareket içerisindeki diğer eğilim ise tek ülkede sosyalizm kavramı etrafında ulusal devlet iktidarını ele geçirmektir. Bu noktada enternasyonalizm vurgusunun siyaseti genelleştirme çabasıyla paralel olarak yapıldığını düşünüyorum çünkü Soğuk Savaş koşullarının yarattığı kati ve kabul görmüş bir çıksızlık yaşanmaktaydı. Sonuç olarak kimse uluslararası güç ilişkilerinin bozulmasını istemediğinden sosyalizm ulusal bir mücadeleye, devlet iktidarı da bir kuruma indirgeniyordu. Kanımca bugün varolan yerel, ulusal ve uluslararası mücadelelerin birbirlerine nasıl eklenilebileceğini yeniden kurgulayabilmek için geçmişteki stratejik dersler, kavram ve fikirler ile tarihsel örneklerden faydalanalım. Ancak bunları devrimci oluşumları örgütleyecek ve geliştirecek reçeteler olarak algılamayalım. Geçmişin reçeteleri artık geçerli değildir derken kastettiğim tam olarak budur. Bu geçmişte öğrenilmiş kavramların ve tarihsel mücadelelerin bugünü kurgularken yardımcı olamayacakları anlamına gelmez. Fakat devrimciler olarak bugün farklı bir eylem biçimini ve siyasi projeleri bir araya getirebilecek yeni yöntemleri tahayyül etmemiz gerekmektedir.

P: Troçkizmin enternasyonalizme yaptığı aşırı vurgu ve yerel / ulusal ölçekteki sorunlara dair somut bir siyasi proje sunamaması nedeniyle kitleleri örgütlerken yaşadığı pratik sorunlardan bahsettiniz. Şimdiki sorumuz bununla ilgili ama Troçkizmin ötesinde bütün uluslararası sosyalist hareketlerin sorununa işaret ettiğini düşünüyorum. Enternasyonalizm sosyalist hareketin kadim ilkelerinden biri; bununla birlikte kapitalizme karşı direnişlerin farklı mekânsal etkenlerin yarattığı eşitsizliklerden dolayı değişik biçimler alabildiğini biliyoruz. İleri kapitalist ülkelerde direniş meselesini nasıl ele alabiliriz? Örneğin Kanada; siz Kanada'dan geliyorsunuz ve oradaki

sosyalist hareketi iyi biliyorsunuz. Bildiğimiz kadarıyla Kanada solunun temel sorunları Türk solundan farklı. Biraz daha detaylandırırsak; bir yandan herhangi bir direnişin zaman ve mekâna dair çeşitli özgüllükleri olduğunu kabul ediyoruz. Öte yandan hâlâ devrimci sol mücadelenin uluslararası özünü korumaya çalışıyoruz. Bir yanda bir olgu, diğer yanda ise sosyalizme ait bir ilke söz konusu. Bu gerilimi nasıl dengeleyebiliriz? Bütün bu mücadeleleri aynı bağlam ve düzeyde tutabilmemizi mümkün kılacak ortaklıklar neler olabilir? Sadece “dayanışma” sloganı bu gerilimi çözmek için yeterli mi?

GA: Yeni bir sosyalist siyasetin gelişimi, yeni bir sosyalizm bugün Chavez’in vurguladığı anlamda dönüştürücü bir siyasetle ilgili ve bahsettiklerinizin tamamını içeriyor. Bugün siyasi aktivistlerin tamamı arasındaki uluslararası bağlantılar –buna STÖ’lerin analistlerini, siyasi partileri ve örneğin Dünya Sosyal Forumu çatısı altında toplanan savaş karşıtı hareket gibi daha örgütlü hareketleri de katıyorum- bir anlamda sosyalist ideolojiyi geri getirmektedir, çünkü bu siyasi öznelere kafalarının arkasında hâlâ sosyalist ideoloji bulunmaktadır. Sosyalizmin tarihsel enternasyonalist ideolojisi bugün farklı mücadele süreçlerini bir araya getirebilmek için hâlâ çok önemlidir. Bugün farklı Troçkist hareketler, tarihsel komünist hareketler, işçi hareketleri ve STÖ’ler arasında –bu örgütleri yönetenlerin de çoğu sosyalist düşüncenin farklı akımlarından gelmektedir- örgütlü ilişki biçimleri bulunmaktadır. Bu ilişki biçimleri enternasyonalizme dair bir yönelimi ifade etse de henüz Dünya Sosyal Forumu çatısı altında gerçekleşen yeni birliklikleri sosyal adalet panayırlarından örgütlü bir mücadeleye nasıl dönüştürebileceğimizi keşfetmiş değiliz. Henüz yeni örgütsel biçimler bulabilmiş değiliz.

Bu noktada sosyalist siyasetin yerel ve ulusal bağlamda işçi hareketinden ayrışması tarihsel olarak özgül bir gelişmedir. Sosyalizm ve sosyalist siyaset bizzat işçiler tarafından dışlanmıştır. Sosyalizm önce işçi sınıfı hareketiyle ortaya çıkmış; sonra Marx, Engels ve Fabian gibi entelektüeller işçi sınıfı siyasetinin farklı yönlerini açığa çıkarmışlardır. Sonuç olarak sosyalist fikirler işçi sınıfı hareketinin içinden, onun örgütlü ifadesi olan siyasi partilerden ve sendikalardan tasfiye edilmiştir. Bugün geçerli bir sosyalist siyaset için ihtiyacımız olan şey, uluslararası düzeyde bağlantılar yaratmaya çalışmaktan çok, sosyalist fikirleri işçi sınıfı hareketinin içinde yaygınlaştırmak, bu fikirleri tekrar işçi sınıfı örgütlerinin ve işçi sınıfı kültürünün bir parçası haline getirmektir. Şu anda Marksizm, işçi sınıfı hareketinin içinde değil, dondurulmuş bir şekilde üniversitede varlığını sürdürmektedir. Bizim gibi işçi sınıfı kökenli olup kendini yetiştiren ve akademisyen olanlarla işçi sınıfı hareketi arasında görece bir ayrışma meydana gelmiştir. Sosyalist fikirlerle işçi sınıfı hareketi arasındaki bağları yeniden kurmalıyız. Başka bir toplum ve yaşam fikrini işçi sınıfı hareketinin içinde yaygınlaştırmak için bu süreci bir kültür, eğitim ve siyasal mücadele projesi olarak algılamamız gerekir. Eksikliğimiz budur bana göre.

Batı Avrupada sosyalist hareketlerin farklı tarihsel gelişimleri, önemli tarihsel deneyimlerin, örgütlerin, partilerin, sosyalistlerin çoğunluğu ele geçirdiği seçim ve oylamaların varlığı hem iyi hem kötüdür: Almanya ve İngiltere’de olduğu gibi sosyalizmin ulusal bağlamda tarihsel bir ideoloji olması, ulusal kültürün ve toplumun içkin bir özelliği olması olumludur. Sosyalizm bu devletlerin tarihsel ideolojik yapılarının bir parçasıdır. Olumsuz

olan, örgütsel yapılar olarak sosyalist hareketlerin tamamen kapitalizme ve neoliberalizme eklenmiş, uyum sağlamış olmalarıdır: Almanya'da "2010 Gündemi" olarak adlandırdığı yapısal reformlar paketini uygulamaya çalışan SPD veya Blair'in İngiliz İşçi Partisi gibi. Bu partiler tarihsel hafıza ve deneyim açısından önemli olmalarına rağmen şu anda en büyük kurumsal engeller haline gelmişlerdir. Kuzey Amerika'daki sorun ise biraz daha farklıdır. Kuzey Amerika'da sosyalist siyaset ve sosyalist fikirler hiçbir zaman Avrupa'da olduğu kadar gelişmemiş, sosyalist örgütler ulusal / siyasal toplumun ve kültürel formasyonun aynı ölçüde parçası olmamışlardır. Bunun nedenleri çok karmaşık olmakla birlikte, egemen sınıfların sosyalist fikirleri her ortaya çıktıklarında dağıtma stratejileriyle yakından ilintilidir. Egemen sınıfların sosyalist fikirlerle hiçbir yerde görülmediği kadar yoğun bir şekilde mücadele ettiği ve sosyalist örgütleri dağıttığı ABD bu anlamda iyi bir örnektir. Belki küçük bir farkımız, işçi sınıfı kimliğinin ve işçi sınıfı örgütlerinin oluşumu ve gelişimi için tarihsel olarak daha fazla imkânın olmasıdır. Burada yapmamız gereken şey, sosyalist fikirleri yaygınlaştırmak ve işçi sınıfı siyasetiyle bir araya getirerek bu fikirleri ulusal kültürün ve siyasal kimliğin bir parçası haline getirmektir. Böylelikle çeşitli kültürel ve ideolojik özellikleri işçi sınıfı siyasetinin ve sosyalist fikirlerin hegemonyası altına alabiliriz. Bunun yanında yeni siyasal örgütler kurabilmenin yollarını bulabilmek için elimizdeki imkânları parçalı bir hale getirmekten kaçınmalı, onları biriktirmeye özen göstermeliyiz.

Bu konuda somut olarak yapmamız gerekenler var: Öncelikle komünist partilerde, Troçkist hareketlerde ortaya çıkmış olan veya bağımsız hareket eden Marksistler gibi radikal solun farklı kesimlerinin farklı siyasal ilişkiler içinde pratikte birlikte çalışmalarının yollarını bulmalıyız. İkinci olarak örgütlü işçi sınıfının içinde ve sendikal harekette Marksist fikirlerin, kültürün ve stratejik yönelimlerin varlığını sürdürmeli ve örgütlü işçi sınıfının içinde Marksist ve sosyalist fikirlere alan açmalıyız. Üçüncü olarak ise sosyalist fikir ve yönelimlerin temsil edildiği belirli örgütlenmeler kurabilecek yollar bulmalı ve bu örgütlenmeler içinde yeni alanlar inşa ederek farklı kesimleri bir araya getirmeye çalışmalıyız. Kendi payıma, neoliberalizmle birlikte farklı örgütlenmeleri ulusal düzeyde toplayarak yeni bir siyasi gruplaşma yaratmanın daha zor bir hale geldiğini düşünüyorum. Bu amaç şu anda gündemde değildir, ama uzun erimli bir siyasi proje olarak bunu önümüze koymamız gerekir. Gündemimize almamız gereken bir başka şey ise, neoliberalizme karşı kısmi mücadeleler yürüten kesimleri pratik bir birliktelik sağlayacak şekilde bir araya getirmenin yollarını bulmaktır. Örneğin savaş karşıtı mücadele, Ortadoğu, Afganistan ve Irak'taki ABD müdahaleciliğine karşı verilen mücadele; özelleştirme karşıtı kampanyalar, örneğin Türkiye, İngiltere ve Kanada'da gençliğin eğitim ve sağlıktaki özelleştirmelere karşı sürdürdüğü mücadeleler. Bütün bu pratik mücadele hatlarını bir araya getirebiliriz; yurttaş girişimlerini, sendikaları ve radikal solu. Bu tür ittifaklar kurarak neoliberalizmin önüne geçebilir ve ciddi bir karşı duruş yaratabiliriz. Bundan sonra bu farklı kesimler arasında organik bir birlik yaratmaya başlayabiliriz. Bu noktada bence önemli olan tarihsel şemaların ötesine geçerek, varolan fikirleri bu farklı kesimlerin pratik stratejik yönelimleri haline getirebilmektir. Bugün sosyalistler ve devrimci kadrolar için bir sınav niteliği taşımaktadır bu durum: Söz konusu birliktelikleri ideolojik

olarak daha kapsamlı toplumsal dönüşüm projeleriyle ilişkilendirebilmekten bahsediyorum yani. Marksist kadroların, özellikle Kuzey Amerika'da, neoliberalizme karşı sürdürülen somut mücadelelerin içinde fikirleriyle yer alıp onları derinleştirmeleri ve bu mücadelelerin içinde yaratmamız gereken yeni pratik örgütlenmeler için birikim yapmaları gerekmektedir. Belirtilmesi gereken son nokta ise işçi sınıfı siyasetinin ve solun büyük çoğunluğunu örgütleyen güncel sosyal demokrasinin ciddi bir tahlilini yapma gereğidir. Sosyal demokrasinin neoliberalizmle uyumlu ve ittifak halinde olduğu tespitini ciddiye almalıyız. Sosyal demokrasinin neoliberalizmden kopmak istemediğine ve bu ittifakın tutarlı olduğuna işaret etmeden neoliberalizme karşı ciddi bir alternatif oluşturamayız.

P: Bildiğiniz gibi Türkiye uluslararası kapitalist sistemin yapılandırılmasında stratejik bir konuma sahip. Uzun süredir Irak'ın işgali ve AB genişleme süreci gibi gelişmeler ülkenin ve Türkiye solunun gündemini oluşturuyor. Kanadalı sosyalistler olarak bu konularda Türkiye kapitalizminin nasıl bir doğrultu izlediğini düşünüyorsunuz? İsterseniz Türkiye'nin Irak'ın işgalindeki rolünden başlayabiliriz.

GA: Bu soruyu kısmen soyut bir şekilde yanıtlamak istiyorum. Dünya piyasasının, uluslararası devlet sisteminin ve neoliberalizmin yeniden düzenlenmesi emperyalizmin yeniden düzenlenmesini de içerir. Günümüzde emperyalizmin yeniden düzenlenmesi ise alt-emperyal güçlerin de yeniden örgütlenmesi anlamına gelir. Kanımca Türkiye özel bir anlamda bu alt-emperyal güçlerden bir tanesidir. Dünyada ve bu bölgede her zaman coğrafi ve askeri ittifaklarda stratejik bir rol oynamış ve bu ittifaklara yönelik alt-emperyal bir güç rolü üstlenmiştir. Türkiye tamamen emperyal bir egemenlik altında olmamakla birlikte uluslararası sistem içinde tahakküm altında olup kendi dinamiklerine ve yönelimlerine sahiptir. Türkiye'de ordu Filistin mücadelesine, Irak'taki direnişlere ve kendi kaderini tayin etmek isteyen Kürt halkına karşı sürdürdüğü reaksiyoner rolüyle uluslararası emperyalizm açısından kilit bir rol üstlenmektedir. Türkiye'nin son zamanlarda Karadeniz kıyısındaki ülkelerde ortaya çıkan siyasi karışıklıklar ve gelişmeler konusunda da benzer bir tutum aldığını görüyoruz. Türkiye, Avrupa ve ABD'nin siyasi hedeflerinin bir sentezini yaparak bu ülkeleri uluslararası kapitalist sisteme ekleme rolünü üstlenmiş durumda. Bu bağlamda, Türkiye'deki sosyalist hareketlerin Türkiye devletinin ve ordusunun uluslararası rolünü teşhir etmeye çalışan mücadelesi hepimiz için çok önemlidir, çünkü bu rol uluslararası devlet sistemi ve uluslararası kapitalizm açısından çok kilit bir konumdadır.

Ayrıca Türkiye sermayesinin önemli sektörleri gittikçe uluslararasılaşmakta ve uluslararası sermayenin dolaşımı ile kapitalizmin sözü edilen ülkelere nüfuz etmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye sermayesinin bu ülkeleri piyasa sistemi yoluyla bütünleştirme çabasında Türkiye'nin alt-emperyal bir rolü vardır. Örneğin Irak'ın yeniden inşa edilmesinde neredeyse en önemli rolü oynayan Türkiyeli kapitalistlerin Irak'ın tekrar uluslararası kapitalist sisteme eklenmesine önemli katkıları olmaktadır. Türkiyeli kapitalistler benzer bir rolü Karadeniz kıyısındaki ülkeler için de üstlenmektedir. Yerel kapitalist sınıfların özellikle de uluslararası kapitalist sistemde aracı konumda olan ülkelerdeki bu sınıfların yeni rollerini

tahlil etmekte zorlandığımızı düşünüyorum. Bu ülkelerdeki yerel kapitalist sınıflar hem Avrupa ve ABD'nin emperyal tahakkümü altındalar hem de kendi uluslararasılaşma ve diğer ülkeleri uluslararası kapitalist sisteme eklemeye projeleri dahilinde önemli roller üstlenmiş durumdadır. Türkiye'de çok önemli mücadelelerin sürdürüldüğünü düşünüyorum; sosyalist hareketin Türkiye devletinin ve ordusunun bu süreçlerde oynadığı rolü sorgulayan tarihsel mücadelesi, yeni bir sosyalist siyaset için gerekli alanı genişletmek açısından canalıcı bir öneme sahiptir. Eğer bu mücadeleleri Türkiye'de kazanamazsak başka yerlerde kazanmak çok daha zorlaşacaktır. Bu mücadelelerin bir kısmını kazanabildiğimiz ölçüde çevre ülkelerdeki mücadeleleri de kazanmaya başlayabiliriz. Bu mücadelelerin gücünü bir araya getirip bu bağlantıları uluslararası düzeye taşımak dünyanın bu bölgesinde dönüştürücü siyaseti güçlendirmek açısından özel bir önem taşıyor.

P: Şimdiki sorumuz ise "Sosyal Avrupa" kavramı hakkında. Sizce Avrupa'nın emekçi sınıfları Avrupa'nın bütünleşme projesini son on beş yıldır gözlemlediğimiz neoliberal eğilim karşısında daha sosyal bir projeye dönüştürebilir mi? Ayrıca bazı argümanlar var: İlki AB'nin Ortadoğu'daki ABD emperyalizmine karşı dengeleyici bir güç olduğu yolunda. Bir diğeri de AB projesinin kozmopolit ve hümanist bir proje olduğu ve barındırdığı uygarlık değerlerinin özellikle Türkiye gibi uzun süredir anti-demokratik uygulamaların varlığını sürdürdüğü ülkelere de yayılması gerektiğine dair. Bu argümanlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

GA: AB hakkında düşünürken açıklığa kavuşturmak gereken çok nokta var. Uzun zamandır sol açısından bu konu stratejik bir mayın tarlası gibi. Çünkü bir anlamda sosyalistlerin projesi, kapitalizmin yarattığı eşitsiz gelişmeyi ortadan kaldırmayı ve ulus-devlet sınırlarının ötesine geçen bir dizi toplumsal sorunu ortadan kaldırabilmek için gerekli kalkınma düzeyini sağlamayı hedefleyen, açıkça ve kurumsal bir şekilde uluslararası dayanışmayı benimseyen çokuluslu blokların yaratılmasıdır. Sosyalist hareketin projesi açıkça uygarlık ve siyasal yönetim biçimleri arasındaki dayanışma ilişkisini ve toplulukların her türlü farklılığını tanı; kapitalizmin tehdit ettiği farklılıkları desteklemenin yollarını arar. Örneğin yerel dillerin yok edilmesi, özellikle Kanada'da bu önemli bir sorun. Kanada'da ve birçok yerde kapitalizmin gelişmesiyle birlikte yerli toplulukların tahakküm altına alınması ve çok daha fazla yerel dilin yok olması söz konusudur. Kapitalizme karşı mücadele aynı zamanda farklılıkları korumak için mücadele etmektir.

Bu genel yönelimleri aklımızda tutarak, sosyalistler ve sol AB projesine dair neler düşünüyor? Sosyalist solun tam bir düşünsel karmaşa yaşadığını düşünüyorum çünkü yukarıda tarif etmeye çalıştığım çokuluslu federasyonun daha fazla bütünleşmiş ve birbirine bağımlı hale gelmiş bir sermaye ve kapitalizmin üzerinden yükselebileceğini savunan hayli ekonomist bir düşünüş biçimi mevcut. Bu anlamda "Sosyal Avrupa" –isterseniz sosyalist Avrupa da diyebilirsiniz- projesinin temelini Alman sermayesinin, Fransız sermayesinin uluslararasılaşması oluşturacaktır diye düşünebiliriz. Bu bakış, AB projesinin hayli ekonomist bir şekilde kavrandığını ima eder. Ayrıca sosyalist solun böyle bir ekonomist yönelimle yeni bir sosyalizmi inşa edebileceğini düşünmesi büyük bir parodidir. İkinci olarak, Fransız solunun

ulusal ölçeğin kapitalizmle mücadele etmek için yetersiz olduğu, dolayısıyla yeni bölüşüm projelerinin ulusötesi bir ölçekte oluşturulması gerektiği yönündeki hatalı tespiti, sosyalist siyasetin Avrupa ölçeğinde kurulmasına yönelmek anlamına gelmektedir. Dolayısıyla böyle bir yönelim ister istemez Avrupa'nın bütünleşmesini desteklemek anlamına gelir, çünkü siyaset artık bu düzeyde kurgulanmalıdır. Bence bu tarihsel bir hatadır, çünkü Sosyal Şart ve yasal sosyal hakların sembolik varlığı üzerine bina edilmiş AB'nin neoliberal bütünleşmesinin ve tek bir Avrupa Anayasası'nın desteklenmesine yol açmıştır. AB'nin sosyal haklar çerçevesinde Avrupa düzeyinde ürettiği bir politika olmadığı gibi bu yönde siyasi hedefleri de yoktur. Bilakis Sosyal Şart, sağ ve sosyal demokrat partilerin istihdam ve sosyal politikalar bağlamında Avrupa düzeyinde yapısal uyum politikalarını tartıştıkları bir zemin halini almıştır. Bu nedenle solun AB projesine sunduğu destek Avrupa işçi sınıfı hareketi için stratejik olarak tarihsel bir hata olmuştur. Bu anlamda AB'ye ve Avrupa'nın ne olduğuna dair bütün yaklaşım yeniden düşünülmelidir.

Bir adım geri atalım ve AB'nin kurumsal yapısını ve şu anki hedeflerini yeniden düşünelim. Son on yılda ortaya çıkan girişimleri incerseniz –AB Anayasası, İstikrar ve Büyüme Pakti, Nice Antlaşması, genişleme süreci ve Maastricht Antlaşması'yla oluşturulan parasal birlik- hepsinin neoliberal bir yönelime sahip olduğunu ve neoliberalizmi derinleştirme projeleri olduğunu görebilirsiniz. Bu girişimlerin sonucunda hem sermayenin AB içindeki uluslararasılaşması, hem de buradan hareketle Avrupa sermayesinin küresel ölçekte uluslararasılaşması hızlanmıştır. Diğer bir sonuç ise Avrupadaki istikrar politikalarının, işsizlik politikalarının, sosyal politikalarının sermayenin uluslararasılaşmasını kolaylaştıracak şekilde yeniden düzenlenmesidir. Döviz kurlarındaki değişim oranlarından ve sermayenin Avrupa içinde ve dışında uluslararasılaşmasından kaynaklanan baskıların bedelini ise işçi sınıfı hareketi ödemiştir. Küresel kapitalizmin bugünkü dinamikleri düşünüldüğünde, bu durum Avrupa çapında meydana gelen kurumsal ve yasal değişikliklerin doğrudan bir sonucudur ve Avrupa çapında işçi sınıfının giderek örgütsüzleşmesine neden olmuştur. Sistematik olarak ortaya çıkan sonuç, Avrupa sermayesinin uluslararasılaşması ve Avrupa çapında işçi sınıfının giderek örgütsüzleşmesidir. Şimdi işçi sınıfı hareketi içinde farklı bir yönelim için mücadele etmenin yolunu bulmalıyız. Solun farklı kesimleri neoliberal yükselişe dikkat çekmek için bir araya geliyor, fakat daha az vurgulanan şey, AB'nin bir sonraki aşamasıdır. Ezilen ülkeleri Avrupa'yla bütünleştirmek ve onları kapitalist devletler olarak Avrupa'nın içinde tutmak ve baskı altına alabilmek için AB'nin bir sonraki aşaması emperyalizm, militarizm ve revizyonizme dayanacaktır. Avrupa savunma kapasitesinin ve Avrupa askeri endüstrilerinin –bu anayasada da belirtilmiştir- geliştirilmesinde amaç, Avrupa'nın varolan farklı direnişlere müdahale etme kapasitesini düzenlemektir; Avrupa atılğan ve öfkeli bir adam olmak istemektedir.

AB'nin ABD emperyalizmine karşı dengeleyici bir güç olup olmadığı yolundaki soruya hem evet hem hayır yanıtını verebiliriz. Sermaye daima hem belirli mekânlarda hem de uluslararası ölçekte varolur. Bu soruyu değerlendirirken bugün sermayenin uluslararasılaşmasının mantığını anlamamız gerekir. Farklı ülkelerin uluslararası kapitalist sisteme ve emperyalizmin farklı kutuplarına eklemlenmeye çalıştığı sermayenin uluslararasılaşması sürecinin

hayli rekabetçi ve çatışmacı bir yanı vardır. AB projesi bu rekabet ve bütünleşme sürecinin bir parçasıdır. Bu anlamda kısmen siyasi bir projedir, aynı zamanda da Avrupa'ya özgü emperyal bir projedir. Farklı ülkelerin sermaye grupları arasındaki karşılıklı bağımlılık ilişkisinin boyutları, uluslararası kapitalizmin klasik emperyalizmden farklı diğer bir özelliğidir. ABD sermayesi Almanya'dadır, aynı şekilde Alman sermayesi de ABD'de dolaşabilmektedir. Ulusal ekonomik mekânlar farklı stratejilerle inşa edilmektedir ve dünya piyasası üzerinden farklı bölgeler arasında yaygın bir koordinasyon bulunmaktadır. Dolayısıyla klasik anlamda Avrupa ve ABD arasındaki kapitalist rekabetin askeri çatışmaya dönüşeceği düşüncesi, günümüz kapitalizminin ciddi bir yanlış yorumudur. Bugün Avrupa ve ABD arasında varolan mümkün en yaygın koordinasyon ancak bu gibi projelerle mümkün olmaktadır. Avrupa ve NATO arasındaki bazı farklı yönelimler –örneğin tek taraflılık ve çok taraflılık konusunda– Avrupa ve Kuzey Amerika arasında doğrudan siyasi bir çatışmanın çıkacağı anlamına gelmez. Bu sadece iki arkadaş arasında düşmanı nasıl yeneceklerine dair bir farklılıktır.

P: Son sorumuz bizim hakkımızda. Hepimiz üniversitelerde Marksist akademisyenleriz. Üniversitelerdeki sosyalistler için mesajınız ne olabilir? Akademisyenler ile gündelik siyasi pratik arasındaki açığı nasıl kapatabiliriz? Biz üniversitelerdeki sosyalistler ne yapmalıyız?

GA: İlk sorumluluğumuz öğrencilerimize karşı. Bu anlamda bilim insanlarının en iyisi olmalıyız. Öğretmenler olarak hedefimiz bu olmalı. İnsanları sosyalist fikirlere, argümanlarımızın ne kadar geçerli olduğunu göstererek kazanabiliriz. Bizler dünyayı açıklayabiliriz, doğal ve bilimsel dünyanın en bütünlüklü kavrayışını sunabiliriz. Bilimsel tartışmanın alanını genişletmek her şeyin ötesinde sosyalist fikirlerin alanını genişletmektir. İkinci sorumluluğumuz çalıştığımız kurumlara yönelik. Eğer bu kurumları geçici istihdam alanları olarak değil de bilimsel üretim ve örgütlenme için önemli mevziler olarak görürsek buraların demokratikleşmeleri için mücadele ederiz. Öğrenci ve öğretmen sendikalarının bu kurumların demokratikleşmeleri için sürdürdüğü mücadelelere katılmalı, üniversite yöneticilerine ve devlet yetkililerine eğitim ve proje kurumlarını demokratikleştirmeyi gündemlerine almaları için baskı yapmalıyız. İşçi sınıfı hareketinin 20. yüzyıl boyunca elde ettiği en önemli kazanımlardan biri de işçi sınıfı çocuklarının yüksek öğrenim hakkıdır. Bugün neoliberalizm harç paraları ve katkı payları aracılığıyla sosyalist hareketin tarihsel parasız eğitim talebini yok saymaktadır. Eğitimin üniversite düzeyinde de parasız olması yönündeki argümanımızı yitirmekteyiz. Bugün üniversitelerde sendikaların, öğretim üyelerinin, öğrenim harçlarına karşı verilen mücadeleleri gerektiği kadar desteklemediklerini görmek korkunç bir durum. Bu yeneden tesis etmemiz gereken önemli bir mücadeledir. Son olarak akademisyenlerin toplumsal yaşamla ilişkilerine değinmek istiyorum. Bu konunun belirli bir programa bağlı kalınarak çözülebileceğini düşünmüyorum. Örneğin eğer üç saat üniversitede ders veriyorsanız dört saat de toplum için ders vermelisiniz gibi formüllerin çözüm sunacağını sanmıyorum. Fakat yaptığımız araştırmaları ve geliştirdiğimiz eğitim kapasitesini işçi sınıfı hareketiyle, sosyalist hareketle paylaşmayı ve bu hareketlere katılarak bir organik entelektüel olarak tekrar onların bir parçası olmayı siyasi ve ahlaki bir zorunluluk olarak görüyorum. Ancak bu şekilde sos-

yalist hareketin gündemini belirleyen mücadelelerle kendi gündemimizi ortaklaştırabiliriz. 1960'lar ve 1970'lerde yeni solun işçi sınıfının yüksek öğrenim hakkı ve Marksist, sosyalist fikirlerin üniversitelerin ders programlarına alınması için verdiği mücadelenin en önemli çelişkisi, bu mücadelenin kazanılmasından sonra birçok entelektüelin siyasi etkinlikle olan ilişkisinin kopmasıdır. Bugün entelektüellerin işçi sınıfı hareketiyle tekrar organik ilişkiler kurmasını sağlamak gerekmektedir. Üniversite sistemi içinde yer alan bizlerin gündeminde bunlar olmalıdır bana kalırsa.

P: Sorduğumuz çeşitli sorulara verdiğiniz doyurucu cevaplar için çok teşekkür ederiz size.

GA: Ben teşekkür ederim. ■